

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Helminen, J., Markkanen, U. & Säilä, T. (2020) Sote-alan työelämätiето hyötykäyttöön SOTETIE-hankkeessa. AMK-lehti / UAS Journal, 2020:4.

URL: <https://uasjournal.fi/4-2020/tyoelamatieto-hyotykayttoon/#1458134585005-b3f22396-5506>

Sote-alan työelämätieto hyötykäyttöön SOTETIE-hankkeessa

Kirjoittajat: Jari Helminen, Ulla Markkanen & Tiina Säilä.

Ammattikorkeakouluilla on työelämästä paljon tietoa, jota on koottu eri keinoin ja käyttäen eri lähteitä. Erilaiset projektit ovat mahdollistaneet työelämätiedon keräämisen, analysoinnin ja käyttämisen ammattikorkeakoulujen koulutus- ja TKI-palvelujen kehittämisessä.

Euroopan sosiaalirahaston rahoittama, valtakunnallinen Sote-alan ammatilaisen jatkuvan oppimisen tiekartta (SOTETIE) -hanke käynnistyi vuonna 2019. Se päättyy vuoden 2021 lopussa. Hankkeessa kehitetään sähköinen tiekartta, joka palvelee sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten osaamisen kehittämistä. (SOTETIE 2020.)

Hanke kartoitti keväällä 2020 sosiaali- ja terveysalan toimijoilta osaamisen kehittämistarpeita. Työelämätietoa kerättiin työpajojen sekä työpajoja edeltäneen ennakkokyselyn ja niitä seuranneen jatkokyselyn avulla. Ennakko- ja jatkokysely olivat sähköisiä Webropol-kyselyjä. (Helminen, Markkanen & Säilä 2020c; 2020e; 2020f.)

Työpajat järjestettiin Helsingissä, Tampereella, Porissa, Kuopiossa ja Oulussa. Tavoitteena oli koota näkemyksiä osaamisen kehittämistarpeista viideltä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueelta. Koronaepidemian seurauksena työpajoista kaksi toteutui hybridimallilla ja kolme ainoastaan etäyhteyksin. Etätyöskentely toteutui pääosin Collaborate etäopetus- ja ohjausympäristössä ja lisäksi hyödynnettiin Skype for Business mahdollisuutta. (Helminen, Markkanen & Säilä 2020c.)

Työpajakutsu lähetettiin sähköpostilla yli tuhannelle sosiaali- ja terveysalan toimijalle ja lisäksi käytettiin sosiaalisen median eri kanavia. Työpajoihin ilmoittautui yhteensä 122 ja osallistui yhteensä 53 sosiaali- ja terveysalan ammattilaista. Osallistujia oli enemmän sosiaali- kuin terveysalalta. (Helminen, Markkanen & Säilä 2020c.)

Työpajat tuottivat monipuolisen aineiston sosiaali- ja terveysalan osaamisen kehittämistarpeiden tarkasteluun ja koulutuspalveluiden suunnitteluun. Työpajat rikastuttivat ennakkokyselyllä (n = 229) saatua tulosta. Tiedonhankintaa täydennettiin edelleen jatkokyselyllä (n = 216). Työpajoissa haasteeksi muodostui systemaattinen työelämätiedon kerääminen siten, että sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset tavoitetaan alan eri työsektoreilta kattavasti. (Helminen, Markkanen & Säilä 2020a; 2020c.)

Osaamisen kehittämistarpeet työelämätiedon perusteella

SOTETIE-hankkeessa kerätyn työelämätiedon perusteella sosiaali- ja terveysalalla tarvitaan erilaisia koulutuspalveluja osaamisen kehittämiseen. Työpajoihin osallistuneiden ja kyselyihin vastanneiden mukaan sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien yhteiseksi koulutusmuodoksi soveltuu parhaiten lisäkoulutus (½–2 päivää) ja lyhytkestoinen täydennyskoulutus (1–5 opintopistettä). (Helminen, Markkanen & Säilä 2020g.)

Sote-alan ammattilaiset arvioivat, että muun muassa ammattietiikka ja tiimityö soveltuvat lyhyen lisäkoulutuksen sisällöiksi. Lyhytkestoisen täydennyskoulutuksen sisällöksi soveltuu esimerkiksi motivoiva haastattelu näyttöperusteisena työmenetelmänä. Lisäkoulutuksilla ja lyhytkestoisilla täydennyskoulutuksilla voidaan tulosten perusteella täydentää aikaisemmin hankittua osaamista sangen rajatulla osaamisalueella. (Helminen, Markkanen & Säilä 2020d; 2020g; 2020h.)

Sekä lyhytkestoiset (1–5 opintopistettä) että pitkäkestoiset täydennyskoulutukset (15–30 opintopistettä) palvelevat sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten näkemysten mukaan ammattialakohtaisen substanssiosaamisen kehittämistä. Sosiaalialalla työskentelevistä lyhytkestoisten täydennyskoulutusten sisällöiksi sopivat erilaiset asiakastyössä käytettävät työmenetelmät, kuten sosiaalisen kuntoutuksen menetelmät. He arvioivat myös, että pitkäkestoisten täydennyskoulutusten sisällöiksi soveltuvat laajemmat työalakohtaiset osaamiskokonaisuudet, kuten mielenterveystyö, päihde- ja huumetyö sekä vammaistyö. (Helminen, Markkanen & Säilä 2020d.)

Terveysalan ammattilaisten näkemysten mukaan esimerkiksi lääkehoito ja rokotukset sekä monikulttuurinen hoitotyö soveltuvat lyhytkestoisen täydennyskoulutuksen osaamissisällöiksi ja esimerkiksi päihdehoitotyö, neuropsykiatrinen hoitotyö, seksuaaliterveys ja naisen hoitotyö sekä lasten ja nuorten mielenterveystyö ja neuropsykiatrinen hoitotyö pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen sisällöiksi. Sekä lyhyt- että pitkäkestoiset täydennyskoulutukset soveltuvat laajempien ammatillisten osaamisalueiden haltuunottoon. (Helminen, Markkanen & Säilä 2020h.)

Ammattikorkeakoulut voivat järjestää tehtyjen sopimusten perusteella 16 sosiaali- ja terveysalaan pohjaavaa erikoistumiskoulutusta (OPH). Ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutusten vahvuuksia ovat työelämälähtöisyys ja tutkimusperusteisuus (Rauhala & Urponen 2019). Asiakas- ja palveluohjauksen ja mielenterveys- ja päihdetyön erikoistumiskoulutukset osoittautuivat sekä sosiaali- että terveysalan ammattilaisten

näkemyksen mukaan merkittävimmiten erikoistumiskoulutuksiksi osaamisen kehittämisen näkökulmasta arvioituna. (Helminen, Markkanen & Säilä 2020e.)

SOTETIE-hankkeen tiedonhankintaprosessissa tehtiin esityksiä uusista erikoistumiskoulutuksista, joiden merkittävyyttä sosiaali- ja terveysalan osaamisen kehittämisessä myös arvioitiin. Ehdotetuista uusista erikoistumiskoulutuksista kriisi- ja traumatyön, perhetyön ja perhehoitotyön sekä gerontologisen työn erikoistumiskoulutukset osoittautuivat merkityksellisiksi. (Helminen, Markkanen & Säilä 2020a; 2020f.)

Niin sosiaali- kuin terveysalan ammattilaisten näkemyksistä ilmeni tarve kehittää sekä alojen yhteisiä että alakohtaisia erikoistumiskoulutuksia. (Helminen, Markkanen & Säilä 2020g). Myös Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan erikoistumiskoulutuksia tarvitaan sekä ammattialakohtaisen osaamisen että ammattialat ylittävän osaamisen kehittämiseen (OKM 2019). Yhteisten erikoistumiskoulutusten etuna nähtiin hankkeen kartoituksissa sosiaali- ja terveysalan osaamisen ja asiantuntijuuden yhdistyminen ja muun muassa yhteisen kielen (työsanaston) ja ammatillisen ymmärryksen muodostuminen (Helminen, Markkanen & Säilä 2020g).

Erikoistumiskoulutusten osaamisalueiden lisäksi hankkeessa kerättiin sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilta näkemyksiä erikoistumiskoulutuksiin osallistumismahdollisuuksista. Erikoistumiskoulutuksen hinta voi olla maksimissaan 120 euroa/ opintopiste (A 1440/2014), jolloin esimerkiksi 30 opintopisteen laajuisen erikoistumiskoulutuksen osallistujamaksu olisi 3600 euroa. Rauhalan ja Urponen (2019) selvityksen mukaan tämänhetkisen kuntatalouden vuoksi julkisen sektorin mahdollisuus kustantaa henkilöstönsä erikoistumiskoulutuksia on heikko. Vuonna 2018 SOTE-alan erikoistumiskoulutusten hinta vaihteli 800–3000 € välillä, keskiarvo oli 1237 € ja mediaani 1000 € (Rauhala & Urponen 2019, 60). Erikoistumiskoulutuksen osallistujamaksun määrittely on vaikeaa, sillä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten mukaan osallistujia on itse valmis maksamaan erikoistumiskoulutuksesta alle 500 € (71 %, n 229). Vastaajista 90 % olisi valmis käyttämään erikoistumiskoulutuksen lähityöskentelypäiviin vuosilomapäiviä, vapaapäiviä tai palkattomia vapaapäiviä enintään 10 päivää vuodessa. Vastausten perusteella erikoistumiskoulutusten optimaalinen kesto ei ollut määriteltävissä. (Helminen, Markkanen & Säilä 2020b.)

Työelämätiedon keräämisen haasteet ja mahdollisuudet

Sosiaali- ja terveysalalla on osaamisalueita, jotka ovat kaikille alalla työskenteleville yhteisiä. Alan yhteisten osaamisalueiden lisäksi on asiakasryhmien, sosiaali- ja terveysalan työsektoreiden ja niiden työmenetelmien mukaan eriytyviä osaamisalueita. SOTETIE-hankkeessa toteutetun ennakkokyselyn, järjestettyjen työpajojen ja tehdyn jatkokyselyn perusteella näyttää siltä, että sosiaali- ja terveysalan ammatillisen osaamisen kehittämistarpeisiin voidaan vastata kestoaltaan ja osaamissisällöiltään sekä tavoitteiltaan erilaisilla lisä-, täydennys- ja erikoistumiskoulutuksilla. Kehittämispäätökset tulee jatkossa kohdentaa konkreettisten koulutuspalvelujen suunnitteluun ja siihen, miten toteutetuilla lisä-, täydennys- ja / tai erikoistumiskoulutuksilla voidaan parhaiten vastata esimerkiksi tässä artikkelissa esitettyihin osaamisen kehittämistarpeisiin.

Tiedonhankintaprosessi tuotti rikkaan aineiston, kun sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset tarkastelivat osaamisen kehittämistarpeita oman työalueensa näkökulmasta. Kykenivätkö sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset kuitenkin arvioimaan osaamisen kehittämistarpeita

tulevaisuuden näkökulmasta? Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ollaan uudistamassa ja uudistuksen suuntaviivat ovat olleet lausunnoilla. Lisäksi koronaepidemia on edellyttänyt jokapäiväiseen asiakastyöhön keskittymistä. Työelämätiedon kokoaminen systemaattisesti on haastavaa valtakunnallisesti ja ottaen huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon eri työalueet kattavasti. Haasteen muodostaa myös työelämätiedon kerääminen tulevaisuusnäkökulmasta, kun toimiala on pitkään jatkuneen uudistustyön kohteena.

Kirjoittajat

Jari Helminen, YTT, Yliopettaja, Diakonia ammattikorkeakoulu, jari.helminen(at)diak.fi
Ulla Markkanen, TtM, Lehtori, Tampereen ammattikorkeakoulu, ulla.markkanen(at)tuni.fi
Tiina Säilä, TtM, HM, Lehtori, Tampereen ammattikorkeakoulu, tiina.saila(at)tuni.fi

Lähteet

A 1440/2014. Valtioneuvoston asetusammattikorkeakoulujen toiminnasta perittävistä maksuista. Haettu 14.9.2020 osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141440>

Helminen J., Markkanen U. & Säilä T. 2020a. Erikoistumis- ja täydennyskoulutuksia sosiaali- ja terveysalan osaamisen kehittämistarpeisiin. SOTETIE-blogi. Savonia-ammattikorkeakoulu. Haettu 14.9.2020 osoitteesta: <https://blogi.savonia.fi/sotetie/2020/04/02/erikoistumis-ja-taydennyskoulutuksia-sosiaali-ja-terveysalan-osaamisen-kehittamistarpeisiin/>

Helminen J., Markkanen U. & Säilä T. 2020b. Erikoistumiskoulutusten reunaehdoja. SOTETIE-blogi. Savonia-ammattikorkeakoulu. Haettu 14.9.2020 osoitteesta: <https://blogi.savonia.fi/sotetie/2020/04/02/erikoistumiskoulutusten-reunaehdoja/>

Helminen J., Markkanen U. & Säilä T. 2020c. Kokemuksia työpajan järjestämisestä ja merkityksestä tiedon tuottamisessa. SOTETIE-blogi. Savonia-ammattikorkeakoulu. Haettu 14.9.2020 osoitteesta: <https://blogi.savonia.fi/sotetie/2020/04/21/kokemuksia-tyopajan-jarjestamisesta-ja-merkityksesta-tiedon-tuottamisessa/>

Helminen J., Markkanen U. & Säilä T. 2020d. Sosiaalialan osaamisen kehittäminen lisä-, täydennys- ja erikoistumiskoulutuksilla. SOTETIE-blogi. Savonia-ammattikorkeakoulu. Haettu 14.9.2020 osoitteesta: <https://blogi.savonia.fi/sotetie/2020/05/26/sosiaalialan-osaamisen-kehittaminen-lisa-taydennys-ja-erikoistumiskoulutuksilla/>

Helminen J., Markkanen U. & Säilä T. 2020e. Sosiaali- ja terveysalalla havaittuja osaamisen ja erikoistumisen kehittämistarpeita. SOTETIE-blogi. Savonia-ammattikorkeakoulu. Haettu 14.9.2020 osoitteesta: <https://blogi.savonia.fi/sotetie/2020/03/27/sosiaali-ja-terveysalalla-havaittuja-osaamisen-ja-erikoistumisen-kehittamistarpeita/>

Helminen J., Markkanen U. & Säilä T. 2020f. Sosiaali- ja terveysalan ehdotuksia erikoistumiskoulutuksiksi. SOTETIE-blogi. Savonia-ammattikorkeakoulu. Haettu 14.9.2020 osoitteesta: <https://blogi.savonia.fi/sotetie/2020/05/26/sosiaali-ja-terveysalan-ehdotuksia-erikoistumiskoulutuksiksi/>

Helminen J., Markkanen U. & Säilä T. 2020g. Sosiaali- ja terveysalan yhteisen osaamisen kehittäminen lisä-, täydennys- ja erikoistumiskoulutuksilla. SOTETIE-blogi. Savonia-

ammattikorkeakoulu. Haettu 14.9.2020 osoitteesta:

<https://blogi.savonia.fi/sotetie/2020/06/16/sosiaali-ja-terveysalan-yhteisen-osaamisen-kehittaminen-lisa-taydennys-ja-erikoistumiskoulutuksilla/>

Helminen J., Markkanen U. & Säilä T. 2020h. Terveysalan osaamisen kehittäminen lisä-, täydennys- ja erikoistumiskoulutuksen keinoin. SOTETIE-blogi. Savonia-ammattikorkeakoulu. Haettu 14.9.2020 osoitteesta:

<https://blogi.savonia.fi/sotetie/2020/06/16/terveysalan-osaamisen-kehittaminen-lisa-taydennys-ja-erikoistumiskoulutusten-keinoin/>

OKM, Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Tutkintoon johtavan koulutuksen kehittäminen tukemaan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamista. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:24). Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Haettu 14.9.2020 osoitteesta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-650-8>

OPH, Opetushallitus. Erikoistumiskoulutusten julkinen luettelo – ammattikorkeakoulut. Haettu 14.9.2020 osoitteesta:

<https://confluence.csc.fi/display/OPHPALV/Erikoistumiskoulutusten+julkinen+luettelo+-+ammattikorkeakoulut>

Rauhala, P. & Urponen, H. 2019. Selvitys korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksista. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:17). Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Haettu 14.9.2020 osoitteesta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-639-3>

SOTETIE. 2020. Hankkeen kuvaus, yhteystiedot ja toimijat. Tiekartta sote-ammattilaisen jatkuvan oppimisen toteuttamiseen. Savonia-ammattikorkeakoulu. Haettu 14.9.2020 osoitteesta: <https://blogi.savonia.fi/sotetie/yhteystiedot-ja-toimijat/>